

Referat af møde i følgegruppe for VMP II projekterne i Væth Enge, Hornbæk Enge og Haslund-Værum Enge.

Mødet afholdt på Fussingø d. 13. januar 2010.

Deltagere: *Hanne Wind-Larsen*, Randers kommune, *Lars Møller Nielsen* og *Anders Skov*, Aage V. Jensens Naturfond og *Thomas Bjørnbak* Hornbæk Enges Landindvindingslag, *Torben Nørsgaard*, Haslund-Værum enges landvindingslag og *Per Sørensen*, Kolonihaveforeningen "Vasen", *Christian Halgren*, DN, *Lars Tom-Petersen*, Dansk Ornitologisk Forening, *Lars Kielsgaard*, Langå Sportsfiskerforening.

Uffe Laursen, SNS, Kronjylland, *Peder Kirk Iversen*, SNS, Kronjylland og *Kjeld Jørgensen*, SNS, Himmerland, *Sigrid Lynæs Larsen* SNS, Kronjylland

Afbud/fraværende:

Thorkil Danielsen, Friluftsrådet, *Niels Mørup*, Væth m.fl. byers Pumpelag.

1. Referatet fra sidste møde blev godkendt uden bemærkninger.
2. Siden sidst:
Der var enighed om, at følgegruppen har passende repræsentation fra de berørte parter.
3. Væth Enge
Lars Møller Nielsen kunne fortælle, at Fondens arealer er indhegnet og udlejet til græsning i 2010. Markvejen er på nogle delstræk flyttet mod syd, så det følger skellet og er etableret som trampesti. Der pågår en lokal debat om jagtudøvelsen i den øvrige privatejede del af området.

Hanne Wind-Larsen gjorde rede for, at der har været en forventning om offentlig stiadgang henover projektarealerne i den østlige ende. Der er imidlertid ikke indgået aftale herom og Randers kommune har meddelt en afgørelse om, at der således ikke er hjemmel til at give offentligheden adgang. Denne afgørelse er blevet påklaget.

Naturklagenævnet har efterfølgende meddelt at klagerne ikke er klageberettigede og sendt sagen tilbage til Randers kommune, dvs der er ikke adgang over Skovs arealer kun på vejen ned til digets start. Der er ikke adgang hen til og forbi hytten!

Randers kommune planlægger at afholde en naturtur i området til foråret.
Turen er annonceret til d. 22. maj kl. 13-15. Mødested Kærvangen i Væth

4. Hornbæk Enge.
Peder Iversen fortalte, at anlægsarbejdet i Hornbæk Enge ikke former sig helt som planlagt. Der er problemer med sætninger af de 3 diger, der bygges op henholdsvis øst og vest for motorvejen samt langs kolonihavekvarteret Vasen. Sætningerne er størst og mest alvorlige, de 3 steder, hvor digerne krydser den oprindelige pumpekanal. Her forsvinder jorden som

digerne opbygges af ned i kanalen. Diget fremstår lige nu ca. 1,3 m. over terræn ved kanalen, men jorden, som digerne opbygges af, ligger i flere meters dybde under terræn.

Vest for motorvejen er der opstået en større vandflade, da vandet ikke kan fremledes til pumpestationen. I stedet arbejder man nu på en løsning med etablering af et rør i ådiget med en påmonteret klap, så vandet kan løbe ud, når vandstanden er højere på engen end i åen.

Det øvrige anlægsarbejde på ådiget med at etablere rørgennemføringer og lave huller i diget med broer henover, vil først blive iværksat, når digerne langs motorvejen og Vasen er færdigetableret, dvs. opbygget i 2,3 m. højde over vandspejlet.

Projektet vil i princippet godt kunne gennemføres i forskelligt tempo øst og vest for motorvejen afhængig af, hvornår de beskyttende diger er færdigetableret.

Anlægsarbejdet i 2010 vil primært fokusere på, at få digerne op i den ønskede højde. Det planlægges at udlægge 30 cm ad gangen, så snart forholdene tillader det. Det forventes at jorden under diget langsomt vil stabilisere sig. Der er overvejelser om at etablere vertikale dræn, der kan lede noget af vandet væk og dermed fremme stabiliseringen.

Der er lagt jord i depot ved digerne, svarende til de anslåede mængder påkrævede materialer, men det kan blive nødvendigt at tilføre yderligere materialer udefra, herunder kan der også være behov for igen at udlægge køreplader.

Syd for Vasen er der opstået problemer i forbindelse med etablering af et regnvandsbassin. Det udgravede bassin har ramt et vandledende sandlag, således at bassinet fyldes med vand fra Gudenåen. Da det ikke har vist sig mulig at etablere et egentligt bassin på arealet syd for Vasen, har man valgt at montere en større og kraftigere pumpe i kanalen, således at det tilstrømmende vand kan pumpes direkte væk.

Per Sørensen fra kolonihaveforeningen gjorde opmærksom på, at der forekommer meget okker, og at det vil være nødvendigt at oprense kanalen en gang årligt, eller alternativt gøre kanalen omkring udløbet bredere, så afløbsrøret ikke fyldes op.

Per Sørensen gjorde endvidere opmærksom på, at kolonihaverne langs vestsiden har været våde i efteråret. Han kædede det sammen med, at grøften langs vestsiden, der har ledt rigtig meget vand fra boldbanerne, er blevet fyldt delvis op.

Uffe Laursen noterede, at det er et forhold, der må der kigges nærmere på.

Per Sørensen spurgte desuden ind til, hvem der skal vedligeholde arealet syd for Vasen mellem diget og afvandingskanalen.

Arealet er del af Aage V. Jensens ejendom, og Lars Møller Nielsen tilkendegav, at det ville man se nærmere på fra Fondens side. Fårehold kunne komme på tale, afhængig af arealets størrelse. Fonden baserer sig på praktiske løsninger, gerne med lokal involvering.

Bassinet, der ganske vist ikke tjener sit formål som regnvandsbassin, har en glimrende vandkvalitet, og det er tanken at det skal bevares som en sø, evt. skal afløb og dige ind mod kolonihaveområdet hæves.

Adspurgt om hvornår det samlede projekt kan forventes gennemført, svarede Uffe Laursen at det er svært at sige på nuværende tidspunkt og at det første og fremmest afhænger af, hvornår de nye diger er færdigopbygget.

Thomas Bjørnbak havde ønske, om at der skiltes mod løse hunde. Der er dog tale om en midlertidig situation, ind til engene hegnes inde. Lars Møller Nielsen bad i den forbindelse om at få en klarmelding, så snart der kan sættes kreaturhegn om engene. Hegnet vil blive opsat med 2 tråde. Lars Møller Nielsen mente i øvrigt, at problemet med løse hunde var et kendt problem, navnlig i byområder, hvor løsningen er tæt koblet med en generel holdningsbearbejdning.

5. Haslund-Værum Enge.

Den igangværende etape af jordfordelingen har skæringsdato 1. februar. Den økonomiske krise har betydet, at det i nogle tilfælde har været vanskeligere for de involverede lodsejere at få nødvendig afklaring med bank og kreditinstitutioner. En del aftaler har derfor ikke kunnet bringes på plads til tiden, og det er aftalt at forsætte jordfordelingen med en ny kort etape, der forløber i foråret 2010.

Planlægningen af vådområdeprojektet i Haslund-Værum enge baserer sig bl.a. på erfaringerne med det besværlige og dyre anlægsarbejde i Hornbæk Enge. Det har i den forbindelse været nødvendigt at foretage en revision af anlægsbudgettet for projektet, der peger på en samlet fordyrelse på op imod 18 mio. kr.

Skov- og Naturstyrelsen Kronjylland er på den baggrund blevet bedt om at overveje nye scenarier for gennemførelse af projektet, der kan afholdes inden for den hidtidige økonomiske ramme. Det er bl.a. nødvendiggjort af den nye aftale, der er indgået mellem Miljøministeriet og Kommunernes Landsforening, hvorefter opgaven med etablering af vådområdeprojekter fremover flyttes fra Skov- og Naturstyrelsen til kommunerne. De igangværende projekter i Skov- og Naturstyrelsens regi vil derfor skulle færdiggøres inden for den samlede nuværende bevilling.

Kjeld Jørgensen præsenterede de nye scenarier for projektets realisering, der nu er under overvejelse.

Det overvejes at gennemføre det oprindelige projekt for en afgrænset del af projektområdet, svarende til Værum Ø med opbygning af et dige langs markvejen, der leder fra Kildehusvejen ud til jernbanebroen. Diget opbygges til 2,3 m. og al afvandning indenfor afbrydes. Ådiget langs Værum Ø åbnes efter samme princip som langs Væth Enge.

Alternativt kan projektet afgrænses langs sydsiden af jernbanedæmningen, men det vil medføre udgifter til sikring af banedæmningen.

For den øvrige del af projektområdet (Haslund Ø) tænkes digerne langs Gudenåen bevaret, således at man kan spare udgifterne til sikring af hhv. motorvej og banedæmning. Landbrugsdriften inden for området tænkes dog at ophøre helt eller ekstensiveret.

Man kan vælge at udlægge arealet som vedvarende græs og opretholde pumpedriften om sommeren i et omfang, der muliggør afgræsning eller slæt på arealet. Pumpedriften om vinteren kan reduceres til et minimum. Dog vil der være behov for at holde området omkring motorvejsbroen tørlagt, så man undgår risiko for isdække og mulige isskrninger omkring bropillerne.

Alternativt kan digerne bevares samtidig med, at pumpedriften indstilles, hvorved størstedelen af området naturligt vil komme under vand. Vand der tilledes fra oplandet kan udledes via røråbninger med påmonterede klap, således at vandet løber ud af området, når vandstanden er højere på arealet end i Gudenåen. Langt størsteparten af området vil være uanvendelig til landbrugsmæssig drift.

Den overordnede økonomi i de skitserede projektforslag afhænger af genafhændeprisen på de erhvervede projektarealer. Jo vådere tilstanden bliver, jo lavere vil prisen være. Det skal dog ses i sammenhæng med indholdet af de deklARATIONER, der ønskes pålagt området, herunder om der skal sikres mulighed for at gennemføre det oprindelige projekt på et senere tidspunkt.

Lars Tom-Pedersen pegede på, at det ville være interessant at se, hvordan faunaen ville udvikle sig på et ekstensivt areal bag et dige.

Torben Nørgaard spurgte ind til, om der ville blive fjernet mere kvælstof ved en løsning med slæt frem for en løsning med vanddække og klapudløb. Hertil svarede Peder Iversen, at slæt især er hensigtsmæssigt de første år efter ophør med gødskning. Når jordens N-indhold er nedbragt, vil engene fjerne mest kvælstof såfremt vandet får lov at oversvømme arealet.

Området øst for motorvejen kan betragtes som et selvstændigt projektområde. Lars Møller Nielsen tilkendegav, at arealet kunne være interessant til ekstra afgræsning i forbindelse med Vorup Enge. Han fandt samtidig at det var en urimelig omkostning for projektet, at det skal bekoste de dyre afværgeforanstaltninger langs bane og vej.

Lars Tom-Pedersen ville gerne vide om en våd løsning havde nogen effekt på odderbestanden i Bredningen. Hanne Wind-Larsen henviste til et notat fra det tidligere Århus Amt. Heri vurderes vådområdet ikke at have negativ betydning for bestanden af odder. Det forudsættes, at nuværende passage under motorvejen opretholdes

Adspurgt om et muligt projekt med udsætning af bisonokser i Vorup Enge, kunne Lars Møller Nielsen bekræfte, at Fonden har tilbudt at stille arealer i Vorup Enge til rådighed for Randers Regnskov, der arbejder med et genbevaringsprojekt for europæisk bisonokse. Der er et tilsvarende genbevaringsprojekt for ældre husdyrracer, som afgræsser i den østlige ende af Vorup Enge.

Anders Skov påpegede, at der måtte være erfaringer fra anlægget af vejdæmningen, der kunne indgå i vurderingen af anlæg af eventuelle nye diger langs motorvejen.

6. Stevnstrup Enge

Peder Iversen fortalt om projektet i Stevnstrup Enge, der finansieres delvis af jagttegnsmidler, og hvor et af målene for området er, at der udøves en bæredygtig jagt, det vil sige med overskud af vildt.

Ejerforholdene i Stevnstrup Enge er lige nu en blandet mosaik af områder ejet af Skov- og Naturstyrelsen og områder, der fortsat er i privat eje. Skov- og Naturstyrelsen ønsker at etablere et fælles ”jagtlag” efter svensk model.

Jagten på den del af engene, der ligger over for Væth Enge, skal ses som en fortsættelse af ruskjagt og ikke påvirke den fuglebestand, der er baseret på det nye vådområde i Væth Enge.

Hvad angår de afvandingsmæssige forhold, vil de være uforandret indtil det lykkes Skov- og Naturstyrelsen at erhverve tilstrækkelig sammenhængende arealer.

Lars Tom-Pedersen så gerne, at der sker en regulering af jagten og gerne friholdelse af jagten på engene modsat Væth Enge.

Uffe Laursen bemærkede, at vildtet erfaringsmæssigt lærer området at kende og undgår de jagtintensive arealer. Uffe Laursen pegede desuden på, at området med oversigtligt terræn egner sig til arrangementer for nyjægere. Han nævnte endvidere mulighed for, at DOF kunne medvirke i et samarbejde om fuglenes adfærd i forbindelse med jagt.

Lars Møller Nielsen bemærkede, at det ville være et godt hensyn at tage, hvis jagten kunne samles på få dage i god afstand fra Væth Enge.

7. Midtbæk Enge.

Skov- og Naturstyrelsen forsøger at opkøbe arealer med henblik på at kunne afbryde dræn og gerne lægge bækken op i terræn. Den oprindelige projektgrænse var langs Lundbergvej, men det forsøges at udvide den til Væthvej.

8. Evt.

Hanne Wind-Larsen oplyste, at kommunen med hjælp fra Sportsfiskerforeningen har udlagt gydegrus i Elbækken.

Planer om udlæg af større sten i Gudenåen har ikke kunnet gennemføres, da det har mødt modstand blandt bådfolket, der forudsætter en afstand på 1,30 m. fra bund til køl. Projektet vil blive genvurderet i forbindelse med vand- og naturplaner for Gudenåen.

Der er igangsat en opmåling af Gudenåen fra Ulstrup til motorvejen for at klarlægge, hvordan Gudenåen ”arbejder”. Det vil bl.a. kunne bidrage til at dokumentere effekter af det vådområdet i Væth Enge. Der ses sandaflejringer fra østlige udløb fra Væth Enge og deltaaflejringer ved motorvejsbroen, hvilket sidste måske skyldes kabellægning på stedet i 2003.

Generelt er vandet i Gudenåen i år kendetegnet ved at være meget klart, hvilket kædes sammen med forekomsten af den invasive art *vandremusling*. Det klare vand medfører betydelig grødevækst helt ud på 3 m. dybde. Den øgede grødevækst har givet anledning til betydelige problemer ved Bjerringbro og især Kongensbro.

Lars Kiilsgaard roste den vellykkede restaurering i Elbækken og efterlyste samtidig en monitorering af smolttrækket. Det var aftalt, at Danmarks Sportsfiskerforbund skulle tage kontakt til DMU, men uvist om det er sket.

Hanne Wind-Larsen fortalte, at Randers Turistforening har formuleret et projekt med henblik på at etablere 5 handicap-fiskebroer v. Væth Enge efter forbillede i Vorup Enge. Projektet søges finansieret af LAG-midler.

Thomas Bjørnbak spurgte om øget grødevækst og højere vandstand i åen vil give anledning til højere vandstand i Hornbæk Enge. Peder Iversen bekræftede, at vandstanden i engene vil følge vandstanden i åen.

Hanne Wind-Larsen gjorde opmærksom på, at de aktuelle vandstande på de nuværende målestationer kan ses på Google map på internettet.